

**STUDIILE ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXT
INTER- ȘI TRANSDISCIPLINAR
IN MEMORIAM MARIN MINCU**

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI:

Prof. univ. dr. Mircea Martin

Universitatea din București,
Membru corespondent al Academiei Române

Prof. univ. dr. Lavinia Stan

„St. Francis Xavier” University, Canada
President of Society for Romanian Studies

Prof. univ. dr. Donald L. Dyer

University of Mississippi, SUA

Prof. univ. dr. Gheorghe Manolache

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Conf. univ. dr. Elena Ionescu

Universitatea din București

UNIVERSITATEA „OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
CENTRUL DE CERCETARE ȘI DEZVOLTARE PROFESIONALĂ
„STUDIILE ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXT INTERNAȚIONAL” (STUR)

Volum coordonat de
Marina Cap-Bun, Iuliana David și Corina Apostoleanu

**STUDIILE ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXT
INTER- ȘI TRANSDISCIPLINAR
IN MEMORIAM MARIN MINCU**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

Colecția FILOLOGIE

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Studiile românești în context inter- și transdisciplinar : in memoriam
Marian Mincu / vol. coord. de Marina Cap-Bun, Iuliana David și Corina
Apostoleanu. - București : Editura Universitară, 2017
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0610-1

I. Cap-Bun, Marina (coord.)
II. David, Iuliana, (coord.)
III. Apostoleanu, Corina (coord.)

811.135.1

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062806101

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2017
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

Precizări introductive	7
<i>In memoriam Marin Mincu</i>	11
Mircea Martin, „ <i>Pururi tânăr, înfășurat în manta-i</i> ”	12
Gheorghe Sarău, <i>Marin Mincu. În loc de rămas bun</i>	14
Marina Cap-Bun, <i>Obsesia paradigmaticului: câteva decenii sub mantaua lui Eminescu</i>	18
Cristina Tamaș, <i>Marin Mincu – o personalitate polivalentă a culturii române</i>	25
Giovanni Rotiroti, <i>Il neosperimentalismo critico e poetico di Marin Mincu</i> ...	32
Lăcrămioara Berechet, <i>Heliadismul, un construct „inter-„ și „trans-” disciplinar</i>	45
Alina Buzatu, <i>Despre avangardă și Marin Mincu</i>	51
Ștefan Cucu, <i>O carte de Marin Mincu consacrată lui Publius Ovidius Naso</i> .	59
Dana Enache, <i>Poezia lui Marin Mincu – exercițiu al rostirii scenice</i>	64
Alina Vasiliu, <i>Metempsihoză textuală în romanul lui Marin Mincu</i>	72
Dorin Popescu, <i>Pentru o excelență academică la Tomis</i>	81
Studiile românești în context inter- și transdisciplinar	85
Ion Botescu, Emilian M. Dobrescu, <i>În evoluție: noua criză 2017-2020 și mai departe, din perspectiva specialiștilor români</i>	86
Mona Momescu, <i>Romanian Studies and Old Textbooks of Romanian Language in the U.S.</i>	95
Florentina Nicolae, <i>Petrus Berchorius și Dimitrie Cantemir</i>	106
Angelo Mitchievici, <i>Cum se scrie un roman? La ce servește un roman? – romanul virtual la Mateiu Caragiale</i>	112
Corina Apostoleanu, <i>1916-2016 – 100 de ani de la mișcarea DADA. Ecouri internaționale</i>	125
Daniela Crăciun, <i>Aluzia intertextuală în traducerile românești ale romanelor lui Umberto Eco</i>	132
Iuliana David, <i>Dobrogea și Italia – conexiuni culturale, perspective interdisciplinare</i>	144
Gabriela Cazacu, <i>Marioara Mihai, Receptarea italiană a operei lui Mihai Eminescu</i>	151
Olga Kaiter, <i>Regionalismul literar german și localismul creator</i>	160
Olimpia Varga, <i>Filonul folcloric în patrimoniul cultural românesc</i>	170
Simona Palasca, <i>Perspective de abordare interdisciplinară în cercetarea basmului românesc</i>	176
Cosmin Căprioară, <i>O problemă de didactică și de istoria limbii</i>	188

Cristina Dafinoiu, <i>Rolul interdisciplinarității în procesul de predare-învățare a limbii române ca limbă străină (RLS)</i>	201
Florentina-Gabriela Mihai (Rusu), <i>Perspective inter- și transdisciplinare în lingvistică</i>	207
Enache Tușa, <i>Cercetările transdisciplinare și metodele de investigație în teren ale Școlii sociologice de la București</i>	217
Aurelian Frecea, <i>Dolfi Trost - performanță stilistică în suprarealism</i>	235
Ana-Maria-Claudia Haraniță, <i>„Melanholia”, un concept interdisciplinar reliefat în opera lui Eugen Barbu</i>	243
Diana Ganea, <i>Postmodernism și optzecism în opera lui Ioan Groșan: între metaficțiune și autoreferențialitate</i>	257
Dosar teatral: Matei Vișniec în contextul dramaturgiei române	265
Olga Duțu, <i>Cu Matei Vișniec la Sibiu, Constanța, Avignon, Beijing, București și New York</i>	266
Mirela Doga, <i>Discursul ororii în teatrul lui Matei Vișniec</i>	272
Simona-Nicoleta Minciu, <i>Rescrierea lui Kafka. Glose la „Domnul K. eliberat” de Matei Vișniec</i>	286
Iulian Enache, <i>Spațialități teatrale</i>	295
Aurelian Frecea, <i>I. L. Caragiale: „Simț enorm și vază monstruos”</i>	302
Nicoleta Rotaru-Terteleac, <i>Matricea culturală identitară delimitată în teatrul camilpetrescian, sculptura brâncușiană, poezia blagiană</i>	312

PRECIZĂRI INTRODUCATIVE

Seria colecțiilor anuale de studii editate sub egida Centrului de Cercetare și Dezvoltare Profesională „Studiile Românești în Context Internațional” (STUR) a ajuns la volumul al cincilea. El reunește lucrările conferinței internaționale *Studiile românești în context inter- și transdisciplinar. In memoriam Marin Mincu*, care a avut loc la Universitatea „Ovidius” din Constanța, în perioada 25-26 noiembrie 2016. Evenimentul a fost organizat, ca și alte ediții, în colaborare cu un alt un centru de cercetare, de această dată, prin natura temei alese, cu Centrul de cercetare „Metacogniție și Transdisciplinaritate”.

Tomul completează seria celor patru volume anterioare: *Actualitatea lui Caragiale 1912-2012, Junimea și impactul ei după 150 de ani, Literatura, teatrul și filmul – În onoarea dramaturgului Matei Vișniec și Culturi și civilizații est-europene. In memoriam Aida Todi*. Trebuie să spun, cu acest prilej aniversar, că, deși dificultățile n-au lipsit, am reușit să ne ținem de planul academic elaborat la înființarea Centrului STUR, acela de a organiza anual câte o conferință științifică și de a reuni cele mai bune lucrări în volume. Society for Romanian Studies, partenerul nostru instituțional internațional din 2015, diseminează acțiunile noastre științifice prin Newsletter-ul său, care ajunge practic în toată lumea academică, la toți specialiștii interesați de studiile românești, astfel că atât conferințele, cât și volumele noastre sunt cu adevărat deschise participării internaționale.

Ca și în cazul volumelor anterioare, textele selectate aici au fost supuse unei expertizări de specialitate, de către referenți științifici de cea mai înaltă exigență academică, cărora le mulțumim, încă o dată, pentru sprijinul acordat acestei întreprinderi: Prof. univ. dr. Mircea Martin, Universitatea din București, Membru corespondent al Academiei Române; Prof. univ. dr. Lavinia Stan, „St. Francis Xavier” University, President of Society for Romanian Studies; Prof. univ. dr. Donald L. Dyer, University of Mississippi; Prof. univ. dr. Gheorghe Manolache, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu și Conf. univ. dr. Elena Ionescu, Universitatea din București.

Urmând tradiția volumelor anterioare, prezenta colecție de studii, cu participare internațională și interdisciplinară, ilustrează preocupările grupului de cercetători reușiți sub egida Centrului STUR, care și-au asumat programatic misiunea de a sprijini dezvoltarea studiilor românești și diseminarea internațională a patrimoniului cultural autohton și a marilor personalități ale culturii române din toate timpurile.

Volumul reflectă problemele conceptuale și practice cu care se confruntă astăzi studiile românești, pe fundalul unei tot mai accentuate deplasări de accent spre inter- și transdisciplinaritate. Dorim, totodată, să omagiem o personalitate remarcantă, care și-a dedicat întreaga carieră promovării studiilor românești, dar și

rigorii metodologice, profesorul Marin Mincu, de la a cărui trecere în neființă se împlineau, în momentul organizării conferinței, șapte ani.

Astfel, o primă secțiune a cărții grupează studii dedicate operei și personalității profesorului Marin Mincu, dintr-o diversitate de perspective, de la evocări involuntar subiective, la riguroase dezbateri pe marginea unora dintre lucrările sale științifice. Privite în ansamblu, ele dovedesc fără echivoc faptul că, deși „făptura de humă” nu mai e printre noi, acel *spiritus rector* întemeietor continuă să ne însoțească. Toate se citesc pe nerăsuflăte: de la evocarea sensibilă a profesorului Mircea Martin, care și-l amintește ca „primul său student”, dezvăluind deja fermentii intelectuali ai strălucitei cariere de mai târziu, la cea a profesorului Gheorghe Sarău, care, în calitatea sa de reprezentant al Ministerului Educației, reconstituie, din memorie, proiectul întemeierii Facultății de Litere din Constanța, din întrebările cu care profesorul Mincu „bombarda” ministerul la fiecare vizită: „Aș vrea să-mi trimit tinerii profesori de la filologie română și de la limbi străine la specializări”, „Aș dori să inițiez cursuri de vară internaționale de limba, istoria și civilizația românească” și „să primim și noi bursieri străini”, „Cum facem să-l invităm pe marele lingvist Eugen Coșeriu la cursurile noastre, ca emblemă lingvistică și culturală?”, „Am o potențială lectoră de albaneză, cum o încadrăm?”, „Dar pentru soțul ei, poet albanez, cum obțin o bursă?”, „Cum să trimitem și noi lectori de limba română afară?”, „Cum să facem schimburi de studenți și de profesori specialiști?”

Nu lipsesc din sumarul acestei secțiuni nici discipolii săi din toate generațiile, de la noi, cei recrutați din primii ani (după ce luase cu perseverență referințe despre fiecare dintre noi de la profesorii noștri), până la foștii studenți de la Constanța sau Florența (Giovanni Rotiroti). Și, privind retrospectiv, pot să spun că programul invocat de profesorul Sarău s-a împlinit punct cu punct: cei mai mulți dintre noi au avut șansa să se perfecționeze în străinătate; am avut constant lectori străini (odată ce se instituiseră de la început această cultură instituțională) și, în același timp, mulți dintre noi au avut și au în continuare privilegiul de a preda studii românești în străinătate (colega noastră Mona Momescu, prima asistentă a profesorului, se află și acum la Columbia University, New York, iar alții au fost și sunt răspândiți prin Europa și SUA); avem în continuare cursuri de vară internaționale de limbă, cultură și civilizație românească și da, profesorul Coșeriu ne-a vizitat de mai multe ori, ba chiar și-a sărbătorit aniversarea de 70 de ani printre noi, ca printre niște vechi prieteni.

Cea de-a doua parte a volumului grupează, eterogen, preocupări multiple legate de studiile românești, care, dincolo de accentul firesc pe problemele legate de limba, literatura și cultura română, glisează programatic spre transdisciplinaritate. Ca să atragem atenția asupra acestui aspect, secțiunea începe cu textul care a constituit suportul conferinței plenare, un sumbru, dar impecabil argumentat științific, avertisment asupra iminenței unei noi crize economice, *În evoluție: noua criză 2017-2020 și mai departe, din perspectiva specialiștilor români*, susținută de prof. univ. dr. Ion Botescu, Facultatea de Științe Economice, Universitatea „Ovidius” din Constanța și prof. univ. dr. Emilian M. Dobrescu, Academia Română.

Diversitatea acestei secțiuni este ea însăși o ilustrare a accentului pe inter- și transdisciplinaritate. Ea cuprinde studii de didactica limbii române ca limbă străină, studii literare (de la literatura veche, la avangardă sau optzeciști), meditații pe teme de sociologie sau traductologie, evocări ale unor figuri emblematice tocmai prin enciclopedismul preocupărilor lor, precum Dimitrie Cantemir sau Umberto Eco, dar și explorări directe ale conceptelor de inter- și transdisciplinaritate, aplicate unor studii de caz.

Păstrăm, și anul acesta secțiunea de Dosar teatral, dedicată lui Matei Vișniec, dar și altor dramaturgi. După evenimentul și volumul ce i-au fost dedicate de STUR în 2015, marele scriitor Matei Vișniec reprezintă o preocupare constantă a grupului nostru de lucru și ne propunem ca și în volumele ce vor urma să păstrăm o secțiune dedicată exegezei operei sale, pe care o considerăm o oglindire tulburătoare a problemelor societății contemporane.

Am căutat, ca de obicei, să reunim în sumarul volumului cercetători din spații culturale și arii disciplinare cât mai variate, spre a ilustra cât mai consecvent diversele perspective și grade de interesare asupra subiectului complex propus spre meditație de conferința Centrului STUR. Dar nu am renunțat, nici de această dată, la colaborarea doctoranzilor și a profesorilor din învățământul preuniversitar, din încurajarea și dezvoltarea profesională a căroră ne-am făcut un țel programatic.

Sperăm ca și acest tom să constituie o sursă utilă de informare, atât pentru studenți, masteranzi și doctoranzi, cât și pentru publicul larg, interesat de cunoașterea complexului spațiu cultural românesc, surprins fie diacronic, fie într-o privire sincronică a recristalizărilor post-comuniste.

Marina Cap-Bun

***IN MEMORIAM* MARIN MINCU**

„PURURI TÂNĂR, ÎNFĂȘURAT ÎN MANTA-I”¹

Mircea Martin
Universitatea din București,
Membru corespondent al Academiei Române

Abstract: The article evokes the figure of Marin Mincu as a remarkable, occasionally uncomfortable, student, and the effervescent years of his editorial debut. It also gives an account of Marin Mincu's prodigious didactic and scientific activity during his residence in Florence, where he has efficiently served Romanian culture. In spite of a controversial personality and the inherent enmities provoked by it, the article points out his substantial and the consistent oeuvre, based on an impressive imaginative and speculative capacity, spirit of ingenuity and personal sacrifice.

Key words: Marin Mincu, ingenuity, creativity, oeuvre

Marin Mincu a fost primul meu student, deși printre colegii lui se numărau și Gabriela Melinescu, și Marius Robescu, și Gheorghe Pituț. Dar pe el și pe soția lui, Ștefania Plopeanu, i-am dus din anul I și până în anul al V-lea, căci le-am fost îndrumător de grupă. Se întâmpla la începutul anilor '60, mai exact, între 1962 și 1967. Spre deosebire de Ștefania, pe care o țin minte ca pe o studentă foarte conștiincioasă și cu un talent poetic mai timpuriu decât cel al viitorului său soț, Marin Mincu s-a dovedit, de la început, o prezență incomodă la seminarii, punând întrebări provocatoare, dezvoltând ipoteze acut personale și neapărat în contradictoriu cu cele ale asistentului care eram. N-am ajuns niciodată în situații conflictuale pentru că intervențiile sale erau oricum inteligente, iar în ce mă privește, preferam o discuție vie, fie și turbulentă, unui monolog ținut într-o tăcere școlărească. Alți profesori nu prea „înghițeau” asemenea confruntări și imaginea care circula în legătură cu studentul Marin Mincu era aceea de rebel și recalcitrant. La un moment dat, a fost nevoie să intervin spre a-l „scoate” dintr-un conflict violent cu un coleg mai în vârstă care deținea și o funcție politică: ca să nu primească o sancțiune gravă, a fost nevoie să mă pun garant pentru el.

În anul al treilea de facultate, Marin Mincu a făcut parte dintr-un grup de studenți care au cerut – cu o impetuoșitate neobișnuită în acele vremuri de dictatură – înființarea unei reviste liberale studențești. Revista a și apărut la scurt interval, în ianuarie 1966, și n-a fost alta decât *Amfiteatru*. Au fost anii în care s-a constituit și s-a afirmat Cenaclul „Junimea”, din prima lui formulă, cu Marin Mincu, printre alții, ca membru fondator.

¹ Articolul a fost publicat inițial în revista *Contemporanul*, nr. 7, iulie 2007.

Numit redactor-șef al respectivei reviste, Ion Băieșu, fostul meu coleg de grupă, m-a invitat să mă ocup de sectorul ei de critică și, bineînțeles, am apelat în primul rând la studenții mei. Marin Mincu a fost multă vreme colaborator permanent al *Amfiteatrului*, iar articolele lui n-au întârziat să se facă remarcate. În paginile acelei reviste, dacă țin bine minte, și-a susținut pentru prima dată Marin Mincu teza sa cu privire la Heliade și heliadism, dezvăluind – aceasta este ipoteza mea – încă de pe atunci o alegere și o ambiție ce s-au dovedit a fi constitutive.

Nu la puțină vreme, atunci când s-a produs debutul său de critic literar, volumul s-a intitulat – nici mai mult, nici mai puțin – decât...*Critice*. Între Titu Maiorescu și Marin Mincu! În lumea criticii autohtone gestul a fost primit cu iritare sau cu îngăduință. La urma urmelor, în orice autorlâc intră o doză de megalomanie. Iar grandomania juvenilă stârnește cel mai adesea amuzament și simpatie. Dar Marin Mincu și-a urmat proiectul său heliadesc imperturbabil și tenace.

Debutul său în poezie a fost salutat, printre alții, și de Ion Negoitescu, intervențiile lui critice au stârnit ecou, au fost laudate sau, nu o dată, contestate, dar aproape niciodată ignorate. Bucurându-se de șansa de a fi numit lector de română în străinătate, șansă pe care puțini au avut-o în vechiul regim – pe care eu, de pildă, mi-am dorit-o întotdeauna, dar degeaba –, Marin Mincu a știut să o folosească pentru binele său intelectual, dar și pentru acela al literaturii române. În 1977, după ce a obținut prin concurs postul de profesor la Universitatea din Florența, a publicat în Italia o carte de semiotică aplicată asupra baladelor românești (în colaborare cu Marco Cugno), un volum de interviuri cu cei mai importanți semioticieni italieni (Umberto Eco, Cesare Segre, Maria Corti, D'Arco Silvio Avalle etc.), a publicat două romane dintre care unul a primit un important premiu italian. În țară, opera lui de critic literar, de poet și de prozator, de traducător, a luat proporții.

După 1989, s-a implicat în reconstrucția universității constănțene, a organizat colocvii interdisciplinare cu participare internațională de prim ordin etc. A folosit puterea ce i-a fost acordată (ca decan), în virtutea meritelor proprii, pentru a crește potențialul universitar local; a și abuzat (după spusele multora) de această putere. Dincolo de reacțiile pe care prezența lui, nelipsită de o anumită agresivitate, le-a putut stârni, dincolo de propriile-i excese care i-au trădat mai degrabă slăbiciunea decât forța, bilanțul său este unul, hotărât, pozitiv.

Cine nu îl cunoștea, îi putea deveni repede ostil datorită aerului autoritar-provocator arborat cu ostentație de la prima vedere; cine nu îl citește cu atenție se poate ușor împiedica de unele aserțiuni insuficient fondate sau nuanțate. Dar opera lui e masivă și consistentă. În construcția ei s-au pus în joc ardoare și gravitate, capacitate speculativă și imaginativă, spirit de inițiativă și, mai mult ca sigur, spirit de sacrificiu.

Privită de la o anumită distanță, statura lui Marin Mincu pare și acum învăluită în faldurile aceleiași tipologii heliadești. Orgoliul și vanitatea, egolatria și intemperanța s-au perpetuat, paradoxal, până într-al 12-lea lustru de viață ca expresii ale unui suflet adolescent. Pentru Marin Mincu, această postură nu a fost câtuși de puțin im-postură: nu a fost un rol. Mai exact, a fost un rol pe care nu l-a jucat, ci l-a trăit: „Pururi tânăr, înfășurat în manta-i”.

MARIN MINCU. ÎN LOC DE RĂMAS BUN...

Gheorghe Sarău
Universitatea din București,
Consilier pentru limba romani în cadrul MEN

Abstract: This article pulls together the puzzle of Marin Mincu's personality out of his institutional projects. From the perspective of a long term official of the Romanian Ministry of National Education, the author evokes the permanent quest for solutions of the Dean Marin Mincu, in order to transform The Faculty of Letters from Constanța into an attractive, flexible, and internationally competitive institution. He particularly refers to the initiative of bringing seminal figures like Umberto Eco and Eugen Coșeriu in contact with the professors and students from Ovidius University and to Marin Mincu's intellectual elitism.

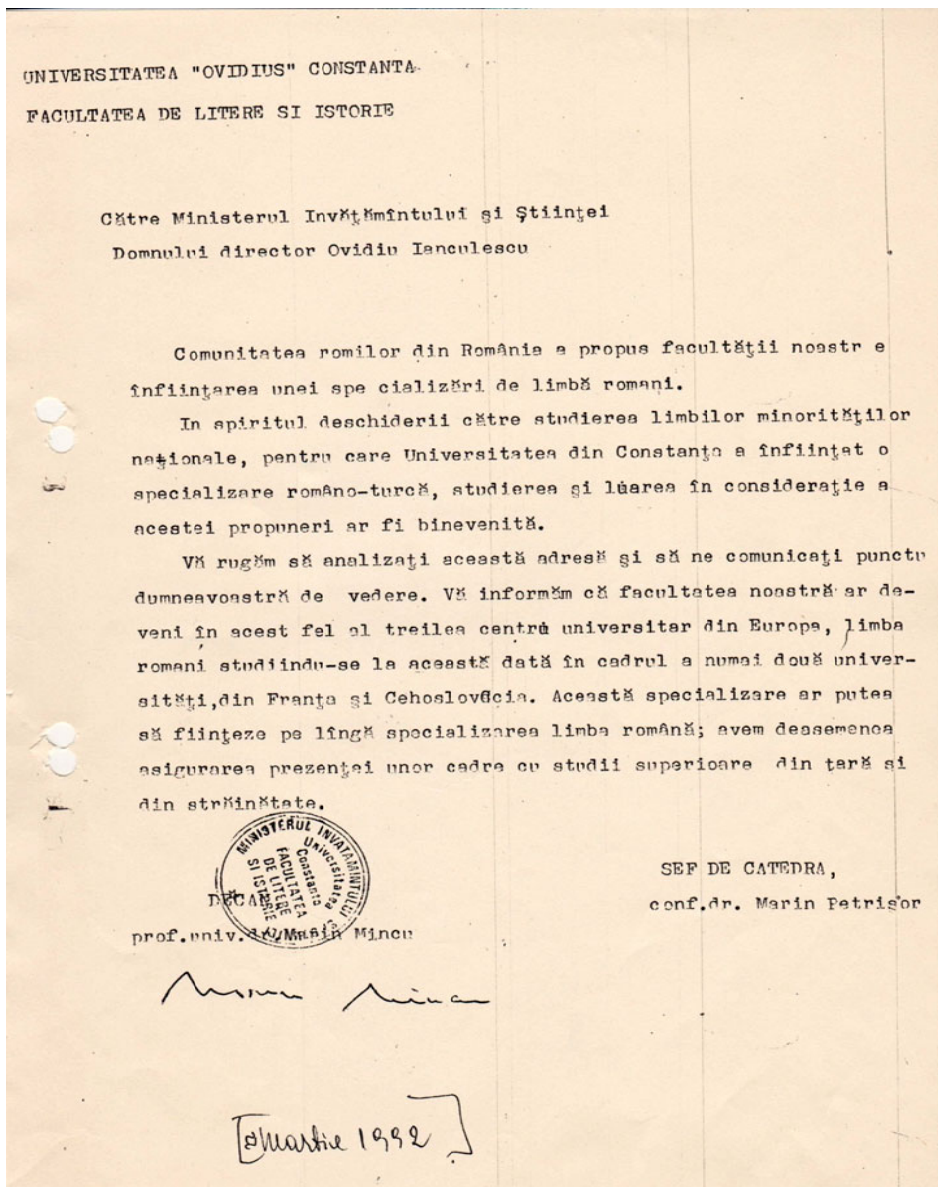
Key words: Marin Mincu, institutional projects, intellectual elitism

Și trec într-o zi de la începutul lunii decembrie pe strada Take Ionescu din București și văd în vitrina cu relatări despre activitățile Bibliotecii Metropolitane un anunț și poza profesorului Mincu, din păcate, în legătură cu decesul său prematur. Anul trecut zăresc, la colțul vechii parcele 114 cu osemintele scriitorilor repauzați în Cimitirul Bellu, un mormânt din marmură, frumos îngrijit. Ridic crucea veche de lemn căzută de-o parte și o așez lângă cea nouă. „Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace!” – îmi spun și fără să vreau mă năpădesc secvențe de amintiri legate de el, mai la început când doar îl „observam”, apoi, mai îndeaproape, când ajunseserăm să colaborăm.

Am mai scris cu un prilej, trist, ocazionat de o altă plecare dintre noi, cea a fostului rector orădean, Teodor Maghiar, anume, că prin anii 1990-1998, nouă, funcționarilor din Ministerul Educației, ne făcea plăcere să admirăm entuziasmul și grija celor doi profesori – Marin Mincu și Maghiar Teodor – de a-și „înălța” oamenii și universitățile lor și încercam să „împletim”, să ne „potrivim” prioritățile. „Aș vrea să-mi trimit tinerii profesori de la filologie română și de la limbi străine la specializări”, „Aș dori să inițiez cursuri de vară internaționale de limba, istoria și civilizația românească” și „să primim și noi bursieri străini”, „Cum facem să-l invităm pe marele lingvist Eugen Coșeriu la cursurile noastre, ca emblemă lingvistică și culturală?”, „Am o potențială lectoră de albaneză, cum o încadrăm?”, „Dar pentru soțul ei, poet albanez, cum obțin o bursă?”, „Cum să trimitem și noi lectori de limba română afară?”, „Cum să facem schimburi de studenți și de profesori specialiști?” etc. etc. Și Marin Mincu primea toate informațiile și sprijinul numai și numai pentru că, privindu-l comparativ cu alții, el nu solicita pentru sine,

ci pentru „oamenii mei”. Și, chiar și atunci când, la un moment dat, unii au „uitat” de ajutorul său oferit întru dezvoltarea lor profesională, el i-a iertat și înțeles.

Dar, de la primele sale zbateri, imediat de după Revoluție, când modestul institut constănțean devenea „universitate” cu facultăți, ba chiar și cu medicină, și până la mutarea profesorului Mincu din această lume, să notăm că el a iubit mereu Universitatea „Ovidius” din Constanța, a fost deschizător de drumuri, a „visat” cu naivitate, cu inocență, dar a și luptat cu toate piedicile – răutăți și invidii, uneltiri și nemernicii umane –, determinat uneori ca arsenalul său de argumente să fie însoțit și de unele excese verbale, dar de înțeles în anumite situații...

Era receptiv la nou, dorea să șocheze prin inedit. Îmi amintesc faptul că, în aprilie 1992, când editasem primul dicționar rrom-român, i l-am oferit în dar, iar după o vreme – dornic precum orice debutant – l-am întrebat despre cum găsește lucrarea mea. „Care? A, dicționarul... căcărezele alea? Păi... extinde-l, domn’ e, fă-l mai mare!”. Pe moment... nu mi-a picat bine, căci nu observase că era primul ce apăruse la noi, și i-am spus: „Bun. Dar de ce nu încercați să deschideți un curs facultativ de rromani și vin acolo și țin eu orele?”. „Să știi că voi prezenta oferta în fața consiliului profesoral!”. Nu a fost să fie, o ofertă similară fiind îmbrățișată de universitatea bucureșteană, la „limbi și literaturi străine”, încă din 20 octombrie 1992.

Era mereu în competiție cu el însuși, îi molipsea și-i atrăgea și pe alții ca un magnet, alături de el. Editura și Revista *Pontica* erau alte structuri de reprezentare pe care și le-a inventat și care îi serveau să promoveze valorile literare și lingvistice de talie mondială. Era capabil să dedice pagini întregi somităților pe care le invita la Constanța, la București și în alte locuri (vezi, de pildă, prezentarea făcută ilustrului Eugen Coșeriu, vezi reușita întâlnire cu publicul organizată de el în București, în cinstea marelui Umberto Eco, în sala arhiplină a Teatrului Național etc. etc.

Am păstrat câteva fotografii de la cursurile de vară derulate în 1994 - 1995 la Constanța, unde a insistat să mă prezint, în calitatea mea de organizator național al cursurilor de acest profil de la nivel ministerial. Știu că îl invitase și pe filozoful Mihai Șora, spunându-mi: „I-am pus Maestrului Coșeriu un om pe potrivă, cu care să discute serile, ca între filozofi ai limbii!”.

De la stânga la dreapta: Ileana Marin, Gheorghe Sarău, Marin Mincu, Eugen Coșeriu, Victor Ciupină, Marina Sarău, studentă din comitetul organizatoric. Foto: Adriana Sarău

Anecdotica, la rândul ei, reține imaginea unui Mincu imprezibil, atunci când era vorba de apărarea valorilor, ori de amendarea unor pseudo-prestații, căci doar el putea să-i adreseze, mai în glumă, mai în serios, unui confrate în comisia căruia fusese numit la admiterea unor tinere la doctorat, ce se prezentaseră cu enunțuri foarte largi ale temelor lor de cercetare, anume: „Domnule coleg X, eu știu că sunteți în campanie electorală, dar, vă rog, aceste candidate au greșit ușa!” sau, circula zvonul, la un moment dat că și-a făcut o „autopropunere”... pentru premiile Academiei!

Prietenos și controversat, generos și calculat, naiv și circumspect, politic și franc, Marin Mincu a fost și rămâne o valoare a literaturii și culturii românești, în general, pe care trebuie să o privim în integralitatea fațetelor valorice ale sale.

OBSESIA PARADIGMATICULUI: CÂTEVA DECENII SUB MANTAUĂ LUI EMINESCU

Marina Cap-Bun
Universitatea „Ovidius” din Constanța

Abstract: *This article scrutinizes Marin Mincu's critical anthology Paradigma eminesciană (Eminescean Paradigm), from 2000, and argues that it represents a self-portrait, aiming not only to bring together all the studies dedicated to the Romanian poet along a few decades, but also to illustrate a systemic view of the entire Romanian literature and the inexorable necessity of appealing to new critical methodologies. The almost compulsive interest for Eminescu qualifies as an emblematic case study for the author's adherence to the paradigmatic values of the Romanian culture.*

Key words: *Mihai Eminescu, Marin Mincu, self-portrait, paradigmatic values*

Critica literară românească ne furnizează multiple exemple de personalități care revin obsedant asupra unui autor de predilecție, în cărți și studii succesive, ca un exercițiu de revizuire continuă, de căutare înfrigurată a pliurilor ascunse, a căror decodare implică privirea penetrantă a maturizării teoretice și a rafinării metodologice. Opera marilor clasici de la *Junimea* și în special cea eminesciană a suscitât cel mai adesea acest tip de atenție, fie că vorbim de G. Călinescu, Dimitrie Caracostea, Tudor Vianu, sau de cei mai iluștri reprezentanți ai eminescologiei postbelice.

Studiul de caz pe care vreau să-l discut în acest context omagial este cel al profesorului Marin Mincu, care, la granița dintre milenii, marcată și de sărbătorirea a 150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, a simțit nevoia să adune într-un volum „bilanțier”¹ texte critice scrise între 1965 și 2000. *Paradigma eminesciană* este o carte pe care nici o bibliografie serioasă n-o poate ignora și, într-un fel, așa cum semnalam în momentul apariției sale, un autoportret² al criticului literar Marin Mincu, ce trasează „un itinerar intermitent de lectură critică, voind să sugereze și un posibil parcurs formativ” (7). Asupra acestei laturi de autoportret critic vreau să insist aici.

Volumul, un veritabil *bildungsroman critic*, reunea lecturi acumulate în trei decenii și jumătate, interpretări mai vechi și mai noi ale operei eminesciene, oglindită în multiplele ei fațete, dovedind o preocupare constantă a autorului, niciodată părăsit de „instinctul autopolemic” (8), de a găsi o grilă interpretativă cât

¹ Marin Mincu, *Paradigma eminesciană*, Constanța, Pontica, 2000, p. 7.

² Marina Cap-Bun, „O carte autoportret”, în *Tomis*, Constanța, nr. 6 /2001, pp. 6-7.

mai adecvată. Criticul ne prevenea, încă din argument, că, din punctul său de vedere:

Probarea unui critic creator de sistem se face de obicei în confruntarea cu poeticitatea cea mai elevată și cu încărcătura semnificativă cea mai substanțială, decelate în sistemele de semne pe care le propune la un moment dat manifestarea singulară a marilor poeți. La noi, proba maximă pentru un critic a fost considerată, pînă nu de mult, *aplicarea asupra operei lui Eminescu*. Toți criticii noștri importanți și-au ilustrat apartenența estetică și și-au validat *metoda critică* pornind de la textul eminescian. (Mincu 5-6)

Este vorba așadar de o carte critică de căpătâi, cea care îl validează nu doar ca eminescolog, ci și ca întemeietor de sistem de gândire critică, motiv pentru care am decis să revin asupra ei, cu o privire mai atentă și, sper, mai matură. Se reunesc în acest volum texte publicate în țară și în străinătate, de la studiul timpuriu „O ipostază romantică a geniului” (1965) sau deja axiomatica interpretare a *Luceafărului* (1978), intrată de decenii în uz didactic la toate nivelele, la texte scrise în chiar anul de apariție al volumului, ca studiul „Amore e morte”³ sau meditațiile pe marginea corespondenței eminesciene inedite, grupate sub titlul „Iubire arhetipală”. Cititorul ce ar răsfoi neglijent sumarul cărții ar putea bifa în memorie, „asta am mai citit”, „din cealaltă am toate edițiile anterioare” sau „cât de bine îmi însușisem această lectură critică în vremea studenției”, ceea ce l-ar conduce spre un orizont de așteptare din capul locului limitativ. Căci, recitite în noul context, toate aceste studii spun mai mult decât o făcuseră ca fragmente ale unei îndârjite și continue confruntări cu universul scriptural eminescian, ca adăstări temporare pe sub mantaua lui Eminescu⁴. Privite diacronic, ele sunt treptele spre descoperirea de sine a criticului Marin Mincu, iar diversitatea lor, mergând de la bilingvism și până la multiplicitatea unghiurilor de privire, nu face decât să ilustreze complexitatea acestei personalități critice, preocupate permanent să pună în evidență valorile paradigmatiche ale culturii române, atât în țară, cât și dincolo de granițele ei.

Înclin să-i dau dreptate lui Ștefan Borbély, care nu ezita să afirme că „Marin Mincu este unul dintre genialii ’regizori din umbră’ ai literaturii noastre postbelice”⁵, dar aș ține să precizez că acest fapt a fost posibil doar în simultaneitate cu relectura temerară a clasicilor, cu conectarea permanentă la priza canonică, de unde veneau energiile ordonatoare și creatoare de ierarhii estetice.

³ Marin Mincu, „Amore e morte”, introducere la ediția italiană de proză eminesciană *La mia ombra e altri racconti*, Milano, Rizzoli, 2000.

⁴ Evident, dialoghez aici intertextual cu textul academicianului Mircea Martin, „Pururi tânăr, înfășurat în manta-i”, care inaugurează acest volum.

⁵ Ștefan Borbély, „Postfață – Sinteza unei vieți”, în vol. Marin Mincu, *Cvasitratat de/spre literatură (A fi mereu în miezul realului)*, Pitești, Paralela 45, 2009, p. 733.

Dintre studiile deja consacrate, ce reprezintă repere inconfundabile în eminescologie, nu poate fi ocolită noua interpretare a *Luceafărului*, care a făcut destulă vâlvă în momentul apariției. Edgar Papu, el însuși unul dintre cei mai importanți eminescologi postbelici, ținea să fie printre primii care să valideze noua exegeză:

Bazat pe o cultură temeinică, multilateral deschisă și serios asimilată, care constituie materia primă pentru elaborarea unor reflecții și asociații de o incontestabilă originalitate, Marin Mincu aduce o nouă ipoteză în eminescologie prin actuala interpretare a *Luceafărului*.⁶

Edgar Papu recunoștea, cu onestitate colegială, „perfecta coerență” (760), dar și „seducția intelectuală pe care o exercită” (760) noua lectură, „unul dintre cele mai vaste și mai erudite comentarii de care s-a bucurat privirea unei poeme singure în literatura română” (761), chiar dacă nu-și ascundea nici scepticismul („ne apare încă discutabilă”). Dar, și mai important pentru a-mi valida ipoteza de lucru, mi se pare faptul că eminescologul consacrat recunoștea deja intenția unei construcții critice de tip sistemic: „vedem aici nu o simplă exegeză, ci ocazia de dezvoltare a unei 'estetici' proprii” (761).

Câteva luni mai târziu, Nicolae Manolescu confirma originalitatea ipotezei de lectură propuse, precizând că studiul este „foarte interesant”⁷, deși nu ezita să formuleze și rezerve, privind mai cu seamă „caracterul cam prea savant” (761). Acestea au rămas cele mai „soft” obiecții aduse lui Marin Mincu, dacă le comparăm cu luările de poziție ulterioare ale lui Nicolae Manolescu.

Referințele critice au continuat să se acumuleze în timp, astfel că, în 1981, Alex. Ștefănescu făcea un fel de bilanț de etapă, recunoscând, cu obiectivitatea și ochiul sigur al istoricului literaturii române, calitățile evidente ale interpretării:

Comentariul consacrat poemului *Luceafărul* a produs, de altfel, o oarecare animație, remarcându-se prin inventivitate, dar și prin soliditatea argumentării, prin bogăția referințelor critice, dar și prin firescul demonstrației⁸.

Nicolae Oprea puncta, de asemenea, „acuratețea și subtilitatea analitică a hermeneutului”⁹, dar și „originalitatea indubitabilă a lecturii sale” (763), încheind cu o tușă ce reconfirmă ipoteza importanței acestui studiu în traiectoria spre o

⁶ Edgar Papu, „O recentă interpretare a *Luceafărului*”, în *Luceafărul*, București, nr. 2/1979. Reprodus aici după vol. Marin Mincu, ed. cit., p. 759.

⁷ Nicolae Manolescu, „*Luceafărul* – o ipoteză originală”, în *Contemporanul*, București, nr. 26/1979. Reprodus aici după vol. Marin Mincu, *Cvasitratat...*, ed. cit., p. 761.

⁸ Alex. Ștefănescu, „A avea ultimul cuvânt”, în *Tomis*, Constanța, nr. 3/1981. Reprodus aici după vol. Marin Mincu, *Cvasitratat...*, ed. cit., p. 767.

⁹ Nicolae Oprea, „Proba Eminescu”, în *Calende*, nr. 1-2/ 1997. Reprodus aici după vol. Marin Mincu, *Cvasitratat...*, ed. cit., p. 763.